

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

TITLUL TEZEI: Dinamica suveranității divine
în 1 Samuel 9-15

DOCTORAND: Andrei-Daniel Pop

COORDONATOR: Prof. univ. dr. habil.
Marcel Valentin Măcelaru

Capitolul 1. Introducere / Preliminarii

În cadrul acestui capitol vom prezenta necesitatea și importanța subiectului, iar în partea a doua avem în atenție prezentarea metodologiei folosite în lucrarea de față.

Teza pe care dorim să o aprofundăm în cadrul lucrării de față este: Dinamica suveranității divine în 1 Samuel 9-15. Teza propusă se încadrează în domeniul teologiei biblice și aduce o contribuție majoră acestuia prin faptul că își propune oferirea unei perspective

holistice asupra suveranității lui YHWH, perspectivă în care YHWH este în controlul tuturor lucrurilor, iar suveranitatea Lui se manifestă în și prin agentul uman. Acest control al lui YHWH asupra tuturor lucrurilor se manifestă în context individual, comunitar și socio-politic. Astfel că teza propusă merge dincolo de discuțiile reduționiste referitoare la Suveranitatea lui YHWH (Calvinism) și Responsabilitatea umană (Arminianism) și își propune explorarea metodelor prin care se manifestă suveranitatea lui YHWH prin agentul uman, pentru binele întregii creații în contextul legământului. Aplicabilitatea, importanța și contribuția la teologia biblică a unui studiu care prezintă dinamica suveranității divine sunt evidențiate prin limitarea literaturii de specialitate.

Drept paradigmă biblică care subliniază și reflectă dinamica suveranității divine a fost alesă narațiunea regelui Saul (1 Samuel 9-15) deoarece în această narațiune poate fi observat felul în care se manifestă plenar dinamica suveranității divine în relație cu agentul uman. Aceasta prin ridicarea lui Saul pentru a deveni agentul prin care se manifestă această suveranitate, apoi

narațiunea prezintă felul în care are loc manifestarea propriu zisă a suveranității divine, iar în final este prezentat falimentul agentului uman (al lui Saul) în împlinirea mandatului său. Totodată limitarea studiului la narațiunea despre împăratul Saul se justifică prin faptul că dinamica suveranității divine prin cele trei elemente majore ale ei devine paradigmatică pentru felul în care YHWH se manifestă ca suveran și în alte narațiuni ale Vechiului Testament (David, Solomon, etc.).

Deși Saul apare ca personaj până la finalul cărții 1 Samuel (9-31), ca protagonist al narațiunii el este identificat doar în secțiunea capitolelor 9-15. Kyle McCarter Jr. dezvoltă un argument în acest sens prin analiza istoriei literare. McCarter identifică trei categorii majore de text în 1 Samuel, iar așezate împreună prin intervenția deuteronomistului, cele trei categorii de text formează istoria începutului monarhiei în Israel. Cele trei categorii identificate de McCarter sunt: narațiunea chivotului (cap. 2-7), ciclul Saul (cap. 9-15) și istoria domniei lui David (1 Samuel 16-2 Samuel 5). Un argument suplimentar în justificarea limitării analizei doar

la „ciclul Saul” ne este oferit de către Marcel Măcelaru, care afirmă că această secțiune din 1 Samuel este „mai mult decât un simplu material distinct, aceste capitole formează o narațiune cu un conținut coerent, care are un sens de sine stătător.” Astfel că limitarea analizei textului biblic doar la secțiunea care îl are protagonist pe Saul este justificată și susținută și de alte opinii academice.

Vom acorda atenție deosebită citirii textului biblic și cu două întrebări în minte. Pe de-o parte vom căuta răspuns la întrebarea „Cum se manifestă suveranitatea divină în relație cu agentul uman?” Iar cea de-a doua întrebare generală în minte este referitoare la răspunsul agentului uman față de suveranitatea divină. „Cum răspunde agentul uman față de suveranitatea divină manifestată în dreptul său?” Prin această a doua întrebare vom realiza un portret psiho-social a lui Saul, iar pentru aceasta vom analiza relația lui Saul cu Samuel. În urma analizei textului din această perspectivă a dinamicii suveranității divine și a căutării răspunsului la întrebarea referitoare la felul în care are loc manifestarea dinamicii suveranității divine, vor fi elaborate anumite principii

privitoare la dinamica suveranității divine, acestea fiind elementele esențiale în conturarea unei teologii biblice privitoare la dinamica suveranității divine. Din acest punct de vedere considerăm că metoda folosită face parte din categoria metodelor deductive, oferind posibilitatea textului biblic să prezinte principiul teologic.

Este necesară elaborarea unei lucrări precum este cea de față și datorită faptului că unele studii elaborate de către David Gunn sau Sarah Nicholson oferă un tablou întunecos asupra felului în care trebuie privită persoana lui YHWH în cadrul textului din narațiunea lui Saul. Din perspectiva acestor cercetători YHWH acționează într-un mod capricios și malițios pentru a demonstra faptul că solicitarea poporului de a fi condus sub formă monarhică este greșit. Saul este vânat de către YHWH, el nu are nicio șansă să nu fie respins chiar de la bun început. Aceste perspective necesită un răspuns teologic coerent, iar prin intermediul acestui studiu considerăm că se oferă acest răspuns. Accentul lucrării pe dinamica suveranității divine care se manifestă într-un mod favorabil față de

poporul Israel evidențiază contrariul perspectivelor susținute de Gunn și Nicholson.

După ce vom încadra subiectul în mod corespunzător în literatura de specialitate și vom observa paradigma biblică asupra dinamicii suveranității divine în 1 Samuel 9-15 vom elabora un capitol în care să arătăm felul în care principiile deduse din capitolele anterioare pot forma contururile unui început de teologie biblică în ceea ce privește dinamica suveranității divine. Astfel că vom elabora o lucrare de sinteză teologică pe care o vom încadra în contextul istoriei deuteronomiste, accentuând dialogul cu lucrările specifice pentru teologia Vechiului Testament. În cadrul acestei analize vom avea în atenție și conceptul de „om după inima lui YHWH” care din perspectiva lucrării de față nu face referire la un anumit om, cum adeseori este considerat făcând referire la David, ci se are în vedere un model de om care așa după cum vom vedea în analiză, nu se reușește a fi îndeplinit de nici unul dintre candidați (Saul, David, Solomon sau restul împăraților). Interpretarea pe care o vom oferi acestui concept va fi una de natură mesianică.

Din punct de vedere metodologic, având în vedere că lucrarea face parte din domeniul teologiei biblice, ne propunem analizarea unor pasaje relevante pentru subiect, iar pentru aceasta am ales narațiunea Vechiului Testament, în mod specific narațiunea referitoare la domnia împăratului Saul (1 Samuel 9-15). În analiza textului biblic vom avea o abordare sincronică, deoarece scopul lucrării nu este acela de a prezenta o expunere istorică a domniei lui Saul (diacronic) ci mai degrabă este acela de a observa felul în care se manifestă suveranitatea divină. Metoda pe care o propunem în abordarea și analizarea narațiunii biblice este una similară cu ceea ce anumiți cercetători numesc „citire la suprafață”, adică nu se urmărește o analiză detaliată a structurii pasajului sau a descoperii detaliilor de natură lingvistică sau simbolistică ci mai degrabă se urmărește evoluția unui concept anume. Cu alte cuvinte ne propunem apropierea față de textul biblic cu dorința de a observa felul în care este dezvoltat conceptul de suveranitate divină. În citirea îndeaproape a narațiunii din 1 Samuel vom căuta răspuns la două întrebări.

Pentru analiza și interpretarea textului biblic vom folosi constructul propriu intitulat hermeneutică contemplativă. Atunci când ne referim la hermeneutica contemplativă avem în atenție acel timp de hermeneutică concentrat pe descoperirea caracterului lui YHWH. Spre deosebire de hermeneutica contemplativă, hermeneutica clasică poate fi considerată a fi una directivă, centrată pe extragerea aplicațiilor practice dintr-un anumit pasaj biblic. O astfel de abordare concentrată pe om, fie el personajul biblic fie cititorul contemporan, are în sine o limitare accentuată și o formă de legalism. Concentrarea pe principii practice, fără contemplarea lui YHWH face ca cititorul și interpretul textului sacru să rateze frumusețea textului sacru care constă în prezentarea și descoperirea caracterului și Persoanei lui YHWH. Dacă hermeneutica directivă este concentrată pe descoperirea regulilor și a aplicațiilor pe care trebuie să implementeze agentul uman, hermeneutica contemplativă se concentrează pe descoperirea persoanei lui YHWH, cum este El descris în textul sacru? Cu se relaționează YHWH cu agentul uman?

Cunoașterea lui YHWH solicită un răspuns din partea agentului uman, însă acest răspuns nu vine în urma unui set de reguli ci mai degrabă în urma cunoașterii lui YHWH. Dacă prin hermeneutica directivă motivația pentru aplicarea unor principii scripturale vine din exterior, prin hermeneutica contemplativă motivația vine din interior. Rezultatul final al hermeneuticii contemplative nu este obținerea unor reguli ce trebuie respectate, ci constă în faptul că agentul uman este parte integrantă a planului lui YHWH, „Misio Dei”, și va acționa pentru binele comun intenționat de YHWH.

Cu alte cuvinte, hermeneutica contemplativă nu se aplică doar textului biblic ci devine un mod de gândire, un mod de existență, este superioară hermeneuticii directive, limitate și legaliste. Acest concept de hermeneutică contemplativă poate fi identificat ca o formă de citire teologică a textului sacru, o citire în care nu se intenționează doar extragerea unor principii aplicative pentru etica creștină ci prin apropierea de text prin citirea teologică se produce teologie la nivelul cititorului.

Aplicată această hermeneutică contemplativă la textul din 1 Samuel 9-15 face ca abordarea să fie distinctă față de alte abordări teologice ale textului. Unicitatea lucrării de față constă tocmai prin citirea textului biblic aplicând această hermeneutică contemplativă. Aplicarea acestei hermeneutici, centrată pe persoana lui YHWH va furniza imaginea holistică a dinamicii suveranității divine.

Privitor la metodologia abordată în lucrarea de față, este necesară elaborarea definiții unor termeni pe care îi vom întâlni des pe parcursul lucrării. În primul rând este necesar să definim ce anume se înțelege în contextul lucrării de față prin suveranitate divină. Atunci când vorbim despre suveranitatea divină nu ne limităm doar la faptul că YHWH este atotputernic și acționează conform propriei voințe în mod independent față de orice alt factor exterior ce ar putea exercita o influență asupra Sa.

Pornind de la perspectiva lui Christopher Wright, care accentuează dimensiunea răscumpărătoare a misiunii lui YHWH, vom afirma că YHWH se manifestă ca suveran în acest scop răscumpărător. Alegerea poporului Israel pentru a reflecta relația pe care YHWH dorește să o

aibă cu întreaga creație este elementul definitoriu al identității poporului Israel și totodată reprezintă actul principal prin care se manifestă suveranitatea divină. După cum vom vedea pe parcursul lucrării, monarhia solicitată de popor reprezenta un pericol pentru identitatea poporului Israel și implicit pentru misiunea acestuia. Dinamica manifestării suveranității divine are scopul de a păstra poporul Israel pe traiectoria împlinirii misiunii sale de a reflecta relația lui YHWH cu întreaga creație.

Astfel că prin dinamica suveranității divine, în lucrarea de față înțelegem procesul prin care YHWH se manifestă ca Domn al întregii creații, care dorește să mențină poporul ales în paradigma prin care relația dintre YHWH și popor să se reflecte relația cu întreaga omenire. Tendința poporului de a deveni precum națiunile înconjurătoare impune ca dinamica suveranității divine să cuprindă elemente precum intrarea Legământului într-o nouă fază a manifestării sale prin introducerea oficiului de לֵוִי sau ridicarea și susținerea agentului prin care se manifestă suveranitatea divină. Iar atunci când agentul uman face rabat de la menirea sa, poate fi observată

dimensiunea disciplinară a dinamicii manifestării suveranității divine. În cadrul capitolelor de analiză a textului biblic (capitolele 3 și 4) deseori vor fi folosită distincția dintre מלך și מלך עם cu privire la rolul jucat de agentul uman. Este necesară definirea acestor termeni nu doar din punct de vedere etimologic ci și din punct de vedere al funcționalității lor în cadrul lucrării de față.

מלך este termenul care din perspectivă etimologică se definește ca rege, împărat, monarh. Însă după cum va fi demonstrat pe parcursul lucrării, conotația termenului este mult mai amplă. În contextul OAA, מלך este privit ca suveranul cu abilități divine. Astfel că în contextul poporului Israel doar YHWH poate fi considerat מלך. Din această perspectivă solicitarea poporului Israel prezentată în 1 Samuel 8 este interpretată ca fiind lepădare sau desolidarizare a poporului față de adevăratul מלך, YHWH.

מלך עם din perspectivă etimologică face referire la un prinț încoronat care nu are puteri depline într-un regat. În lucrarea de față termenul de מלך עם este prezentat ca fiind o alternativă a lui YHWH pentru מלך solicitat de popor. Astfel că termenul va fi folosit pentru a descrie agentul

uman prin care se manifestă suveranitate divină. Acest agent uman este un vasal a adevăratului מְלִיךָ, adică YHWH. Prin intermediul acestui oficiu YHWH rămâne Suveran în Israel iar poporul primește o formă vizibilă a conducerii administrative. מְלִיךָ nu poate acționa în mod independent ci mai degrabă el se află în totală dependență față de YHWH în întreg actul conducerii lui Israel. Misiunea lui מְלִיךָ este una limitată, ea este prezentată în 1 Samuel 9:16 unde se prezintă faptul că atribuțiile acestui oficiu sunt de ordin exclusiv militar și administrativ. Depășirea acestor atribuții duce la transformarea agentului uman din מְלִיךָ în מְלִיךָ. Astfel că granița funcționalității celor doi termeni este foarte fină și se concretizează în capacitatea de supunere a agentului uman față de YHWH, ca Suveran. În contextul narațiunii studiate în lucrarea de față tocmai acesta este falimentul lui Saul, el are menirea de a ocupa oficiul de מְלִיךָ dar prin acțiunile sale dovedește că se comportă ca un מְלִיךָ. Dinamica manifestării suveranității divine, așa cum este definită mai sus se desfășoară pentru păstrarea identității poporului Israel în contextul mai larg al misiunii lui YHWH.

Capitoul 2. Încadrarea în literatura de specialitate

Din prezentarea felului în care lucrarea de față se încadrează în literatura de specialitate, atât în privința studiilor elaborate pe textul analizat din 1 Samuel 9-15 cât și pe tema suveranității divine, se pot observa mai multe perspective.

Privitor la principalele studii de analiză a textului din 1 Samuel se poate observa că există perspective care prezintă această narațiune ca fiind o tragedie. La rândul ei această perspectivă se împarte în două, pe de-o parte este perspectiva în care narațiunea lui Saul este tragedie datorită faptului că încă de la bun început acesta este sortit falimentului, el este vânat de către YHWH pentru a se demonstra gravitatea greșelii poporului de a solicita un împărat. Astfel că în această perspectivă, nu Saul este vinovat pentru eșecul său ci YHWH așază sarcinile lui Saul într-un mod foarte ambiguu pentru ca acesta să falimenteze și să demonstreze incapacitatea conducerii umane. Această perspectivă este susținută de către David Gunn, Sarah Nicholson, Tomás Czövek sau Lyle Eslinger.

Pe de altă parte, viața lui Saul privită ca o tragedie însă nu cu responsabilitatea asupra lui YHWH, ci Saul este prezentat ca fiind responsabil pentru propriile greșeli, avem perspectiva oferită de către Lee Humphreys.

Bineînțeles că textul din 1 Samuel nu este privit doar ca o tragedie, există și alte perspective dintre care amintim: o autobiografie a poporului Israel (David Jobling), apoi textul poate fi privit ca o etapă esențială în formarea identității poporului Israel (Marcel Măcelaru). De asemenea textul din 1 Samuel mai este privit ca fiind o narațiune specifică poporului Israel, în acest tip de narațiune nu se au în vedere posibilele contradicții ci narațiunea răspunde mai multor nevoi ale destinatarilor inițiali (Peter Miscall).

Prin încadrarea în literatura de specialitate, se poate observa că și din punct de vedere metodologic există lucrări care au aplicat aceeași metodologie, însă cu întrebări de cercetare diferite. Lyle Eslinger folosește metoda citirii îndeaproape a textului biblic cu scopul de a demonstra coerența textului din 1 Samuel 1-12. Apoi Tomás Czövek aplică aceeași metodă pentru a observa

felul în care personajele analizate (Saul, David și Solomon) reușesc sau nu, să își însușească carisma cu care au fost înzestrați. Iar un alt studiu pe 1 Samuel care aplică aceeași metodă ca în lucrarea de față este cel elaborat de către Diana Edelman, iar prin acesta se caută răspuns la întrebarea: cum au primit și privit destinatarii inițiali, post-exilici textul din 1 Samuel.

Capitolul 3 - Manifestări ale suveranității divine în istoria lui Saul

În prima secțiune a acestui capitol ne-am propus observarea felului în care se manifestă suveranitatea divină în contextul în care poporul solicită schimbarea formei de conducere, într-un una asemenea popoarelor din jurul lui Israel, această solicitare a poporului Israel reprezenta o formă clară de idolatrie și însemna despărțirea de YHWH. Însă YHWH a acționat ca Suveran printr-un act de îndurare făcând ca Legământul Său cu poporul Israel să intre într-o nouă fază a dinamicii sale. Aceasta prin introducerea unui oficiu nou, נָגִיד. Oficiu prin care nu un agent uman era adevăratul suveran, ci

YHWH rămânea adevăratul Rege מלך, dar ca formă vizibilă a conducerii a fost introdus un reprezentat, נָגִיד. Pentru împlinirea acestui oficiu YHWH trimite un candidat veritabil, care îndeplinește caracteristicile necesare unui conducător dar totodată și are o atitudine de smerenie. Acest candidat este Saul, printr-o serie de circumstanțe care vor fi prezentate mai jos, Saul se află în atenția lui YHWH și dintr-un om de rând, supus tatălui său, Saul devine agentul prin care se manifestă suveranitatea divină în noua paradigmă solicitată de către poporul Israel.

Secțiunea capitolelor 9 și 10 din 1 Samuel prezintă faptul că YHWH acționează pentru ridicarea agentului uman care va ocupa oficiul de נָגִיד. Narațiunea debutează cu pierderea măgărițelor tatălui lui Saul, deși un element aparent nefavorabil în viața familiei lui Saul (probabil sursa de venit a familiei), se dovedește a fi circumstanța prin care Saul este trimis de YHWH pentru întâlnirea cu Samuel. Astfel că putem observa că YHWH folosește chiar și circumstanțe nefavorabile, pentru împlinirea planurilor Sale.

Dialogul cu Samuel este un alt element în care se manifestă suveranitatea divină. În cadrul acestei discuții Saul înțelege parțial planul pe care îl are YHWH cu privire la el și că el va fi cel prin care se va manifesta suveranitatea divină în cadrul poporului Israel.

Intensitatea manifestării suveranității divine în raport cu Saul se află în continuă ascensiune și prin actul ungerii cu untdelemn a lui Saul în privat. Am demonstrat că, prin caracterul privat al ungerii cu untdelemn, Saul trebuia să înțeleagă foarte clar care este statutul său în raport cu YHWH. Chiar dacă Saul urma să fie căpetenia poporului Israel, adevăratul Suveran rămâne YHWH, iar Saul este doar un reprezentat, vasal al Acestuia.

Confirmarea primită de Saul, duce intensitatea dinamicii suveranității divine la un nivel și mai înalt. Această confirmare primită de către Saul prin împlinirea semnelor arată că într-adevăr ceea ce se întâmplă lui Saul este în acord cu voia lui YHWH care se manifestă ca Suveran în viața lui Saul. Echiparea lui Saul prin schimbarea inimii acestuia reprezintă de asemenea un element important, deoarece reflectă principiul conform

căruia YHWH oferă competențele necesare împlinirii unei misiuni atunci când cineva beneficiază de chemarea divină pentru împlinirea misiunii respective. Prezentarea publică a lui Saul ca cel care ocupă oficiul de נָגִיד, inclusiv depășirea prin actul divinației a ezitării lui Saul reflectă faptul că YHWH acționează ca Suveran în cadrul poporului Său.

Suveranitatea divină nu se manifestă doar în dreptul lui Saul și nu este percepută doar de către acesta, ci după cum am arătat în cadrul lucrării și vom rezuma mai jos, există și câteva percepții colective asupra dinamicii suveranității divine. Masa publică prezentată în 1 Samuel 9 aduce în atenție necesitatea prezenței omului lui YHWH pentru desfășurarea acestei mese. De altfel este subliniat faptul că în toate acțiunile publice trebuia să existe o formă a prezenței divine. Este interesant faptul că deși acum poporul solicită prezența profetului, omului lui YHWH ca reprezentant al divinității pentru masa publică dar cu puțin timp înainte poporul solicita un împărat, element care implică respingerea lui YHWH. Așadar

putem observa o atitudine oscilantă a poporului față de suveranitatea divină.

După cum am demonstrat, manifestarea extatică a lui Saul nu se desfășoară pentru a avea vreun efect asupra lui Saul, ci în opinia noastră această manifestare extatică are rolul de a atrage atenția poporului asupra faptului că Saul se află în atenția lui YHWH. Așadar YHWH în suveranitatea Sa atrage atenția poporului prin această manifestare a lui Saul sub influența Duhului lui YHWH.

Prezentarea publică a lui Saul ca cel care ocupă oficiul de נָגִיד, este episodul în care YHWH face public felul în care a răspuns solicitării poporului prin adaptarea legământului cu acesta. YHWH mișcă inima poporului pentru a deveni loial lui Saul. Acesta este actul final descris în procesul prin care Saul devine agent al manifestării divine.

Secțiunea capitolelor 11-12 din 1 Samuel sunt încadrate a fi episodul în care manifestarea suveranității divine are loc prin Saul. Am putut observa pe parcursul acestei secțiuni faptul că dinamica suveranității divine se

manifestă într-un mod plinar. Acesta chiar dacă agentul uman în primă fază este șovăielnic în asumarea rolului care i-a fost încredințat. De altfel, lipsa de asumare din partea lui Saul a dus la consecințe nefavorabile poporului Israel. Poporul a fost vulnerabil și lipsit de apărare în fața inamicilor, astfel încât în fața unor amenințări reale, Israel era gata să încheie un legământ de vasalitate, recunoscând astfel suveranitatea amoniților în detrimentul suveranității lui YHWH în Israel. Totuși, chiar dacă Saul e șovăielnic și se întoarce la activitățile Sale cotidiene, observăm faptul că YHWH nu renunță la Saul și la poporul Israel, ci intervine în mod suveran stimulând atât agentul uman cât și poporul pentru a se angaja în luptă. În urma acestei intervenții divine, Saul se dovedește un bun strateg și confirmă poziția de agent prin care se manifestă suveranitatea divină, astfel că duce poporul Israel spre victorie în lupta cu amoniții.

A doua parte a acestei secțiuni (1 Samuel 12) aduce în atenția noastră discursul de retragere a lui Samuel. Textul având forma unui discurs, tema dinamicii suveranității divine nu are o intensitate atât de mare

precum în cadrul textelor narative analizate până acum. Totuși prezentarea recapitulativă a istoriei poporului Israel reflectă conducerea suverană pe care YHWH a exercitat-o asupra poporului Israel de-a lungul istoriei sale. Astfel că putem înțelege că dinamica suveranității divine nu este un concept nou, pe care îl întâlnim pentru prima dată în narațiunea lui Saul, ci această dinamică a suveranității divine poate fi observată și de-a lungul întregii istorii a lui Israel. Însă chiar dacă este prezentat felul în care YHWH s-a manifestat ca suveran de-a lungul istoriei, discursul lui Samuel implică și elemente care vin în prezentul istoric al lui Israel. Aceasta se întâmplă prin două elemente. Pe de-o parte Saul este invocat a fi Unsul Domnului, aici fiind recunoscută paradigma conducerii pe care YHWH o implementează în urma solicitării poporului. Pe de altă parte, avertismentele privind intervenția disciplinară în cazul neascultării lui Israel, sunt un alt semn al manifestării dinamicii suveranității divine.

Așadar, privitor la dinamica suveranității divine în 1 Samuel 10-11 putem observa următoarele: YHWH intervine pentru ca agentul uman să își asume rolul de לַיְיָ,

și să înceapă să acționeze în beneficiul lui Israel. Această intervenție din partea lui YHWH duce la eliberarea amenințării amoniților. Apoi, YHWH este prezentat ca fiind suveran în întreaga istorie a lui Israel. Totodată el este reprezentat acum în cadrul poporului Israel prin agentul uman care este recunoscut de către întreg poporul ca fiind Unsul Domnului. Și faptul că YHWH este prezentat de către Samuel ca fiind cel care va acționa în beneficiul poporului chiar dacă aceasta poate să însemne intervenția disciplinară atât asupra agentului uman prin care se manifestă suveranitatea divină cât și asupra poporului, aceasta în situația în care poporul sau conducătorul nu vor mai recunoaște suveranitatea divină a lui YHWH asupra lui Israel.

În această ultimă secțiune a prezentului capitolului lucrării de față (1 Samuel 13-15) am urmărit felul în care se manifestă dinamica suveranității divine în relație cu agentul uman. Am putut observa respingerea lui Saul din oficiul de לְגִיד datorită neascultării și depășirii atribuțiilor care i-au fost încredințate. Din punct de vedere al structurării narațiunii există trei etape ale respingerii lui

Saul. Pe de-o parte putem observa respingerea de către profet. În capitolul 13, când Saul își depășește atribuțiile și chiar dacă el trebuia să aibă doar acțiuni militare în totală dependență de YHWH, îl găsim pe Saul aducând jertfă și atribuindu-și atribuții cultice. Apoi respingerea lui Saul este prezentată în cea de-a doua etapă, când Saul este respins de către popor.

Capitolul 14 din 1 Samuel ne aduce în atenție acest episod în care Saul încearcă să reintre în grațiile divinității prin diferite tehnici manipulative, tehnici care nu au rezultatul scontat datorită faptului că YHWH nu poate fi manipulat de către agentul uman. În schimb YHWH ridică un alt potențial candidat pentru oficiul de מַלְאָכִים, în persoana lui Ionatan, care acționează în beneficiul poporului. Saul este respins de către popor în momentul în care în încercarea lui disperată de a reintra în grațiile divinității este dispus să îlucidă pe Ionatan care a acționat pentru binele poporului, chiar dacă a nesocotit porunca tatălui său.

Cea de-a treia etapă a respingerii lui Saul este prezentată în capitolul 15 când Saul deși primește șansa

manifestării suveranității divine prin distrugerea lui Amalec, el totuși împlinește doar parțial porunca lui YHWH. Împlinirea parțială a misiunii încredințată reflectă o abordare individualistă a lui Saul, prin care el decide cât de mult trebuie împlinită porunca lui YHWH. Astfel că Saul este acuzat pe bună dreptate de către Samuel, aflat sub autoritatea lui YHWH, că acționează la fel ca un rege al națiunilor înconjurătoare având acțiuni cultice și idolatre. În fața acestor acuzații dovedite se poate rosti doar un singur verdict, Saul este respins din oficiul de מלך. Deși așa stau lucrurile, Saul creează o pseudo-conducere a lui Israel prin care el continuă să exercite puterea militară dar în afara manifestării dinamicii suveranității divine.

Privitor la dinamica suveranității divine, putem observa în această secțiune următoarele elemente: YHWH rămâne suveran în Israel chiar și atunci când agentul uman acționează fără consultul Său. Aceasta acțiune pe cont propriu a lui Saul din debutul capitolului 13 are consecințe negative asupra poporului, acesta intră într-un conflict neegal cu filistenii, iar fără însoțirea lui YHWH, poporul

poate fi învins. YHWH acționează în beneficiul poporului și anunță înlăturarea lui Saul și înlocuirea acestuia cu un agent uman care va împlini voia lui YHWH, acțiune care este în beneficiul poporului. YHWH ridică un alt potențial candidat, pe Ionatan care va acționa în beneficiul poporului Israel. YHWH nu se lasă manipulat de către Saul chiar dacă acesta folosește diferite tehnici pentru a reintra în grațiile divine. Caracterul drept al lui YHWH este reflectat în acțiunile agentului uman. YHWH respinge definitiv pe Saul iar aceasta este o hotărâre ce nu se schimbă. YHWH îl folosește pe Samuel pentru împlinirea completă a misiunii ce i-a fost încredințată lui Saul.

Capitolul 4 - Agentul uman în raport cu suveranitatea divină

Acest capitol are în atenție observarea relației dintre Saul și Samuel. Prin intermediul observării acestei relații au fost identificate trăsăturile de caracter ale lui Saul. Capitolul debutează tocmai prin prezentarea tipului

de relație dintre Saul și Samuel, a fost demonstrat faptul că avem de-a face cu o relație de mentorare. Relația dintre Samuel și Saul poate fi considerată una ciclică, începând la Rama cu Saul prezentat ca oaspete de onoare și sfârșindu-se tot la Rama cu Saul prezentat ca fiind umilit, umblând dezbrăcat în fața lui Samuel.

A fost demonstrat faptul că Saul este prezentat atât având trăsături pozitive, cât și negative. Analiza textului biblic (1 Samuel 9-15; 19; 28) prezintă cinci episoade unde sunt evidențiate trăsături importante și dominante ale lui Saul, de altfel organizarea analizei exegetice a textului biblic și a relației cu Samuel se face în jurul acestor cinci episoade care prezintă aceste trăsături dominante ale lui Saul. Aceste episoade sunt următoarele: 1 Samuel 9:1-11:7 – Saul oscilează între responsabilitate și lipsa asumării acesteia; 1 Samuel 11: 8 – 12:25 – Saul un bun strateg și Unsul Domnului; 1 Samuel 13:1 – 14:15 – Saul acționează sub presiunea momentului; 1 Samuel 15 – Saul acționează sub imperiul fricii față de popor; 1 Samuel 19 și 1 Samuel 28 – Saul este dezonorat și ajunge la decădere totală. Desigur că există și trăsături secundare

ale caracterului lui Saul, acestea au fost prezentate în textul lucrării și totodată sunt sistematizate în tabelarea realizată în cadrul lucrării. Tabelarea prezentată în cadrul acestei secțiuni evidențiază trăsătura de caracter a lui Saul și mai apoi prezintă contextul în care această trăsătură este arătată. În partea finală a fost realizată o reprezentare grafică din care rezultă o prezentare sinusoidală a caracteristicilor lui Saul prezentate pe parcursul relației cu Samuel. Sunt prezentate în mod alternativ trăsăturile pozitive și cele negative care îl definesc pe Saul. În această prezentare sinusoidală putem observa intervenția editorului deuteronomist, astfel putem identifica patru prezentări pozitive ale lui Saul urmate fiecare de câte o serie de prezentări negative. Pe parcursul lucrării am arătat că aceste tipuri de prezentări sinusoidale formează de fapt etapele de devenire ale lui Saul.

Concluzionăm afirmând că în relația cu Samuel, Saul este prezentat atât având trăsături pozitive, cât și negative, iar datorită predominării și gravității trăsăturilor negative, Saul ajunge să decadă din funcția sa, și să fie respins de YHWH din funcția de לָמִיךְ.

Capitolul 5 - Către o teologie a suveranității divine în contextul istoriei deuteronomiste

În cadrul acestui capitolul sumativ am putut observa faptul că istoria deuteronomistă prin particularitatea ei privind critica surselor și critica redacțională a textelor de la Deuteronom la 2 Împărați oferă o nișă vacantă privind dinamica suveranității divine. Preocuparea pentru identificarea tradițiilor pro-monarhice și anti-monarhice sau identificarea abordării unitare asupra textului reprezintă un exercițiu teologic benefic, însă prin aceste abordări se pierde din vedere perspectiva dinamicii suveranității divine în istoria monarhie lui Israel. Această nișă vacantă pe care am identificat-o este adresată în cadrul lucrării de față și reprezintă una dintre contribuțiile majore ale prezentei teze.

Privitor la rolul pe care textul din 1 Samuel 9-15 îl are în contextul istoriei deuteronomiste a fost interpretat în variate moduri. De la un avertisment privind faptul că monarhia poate facilita idolatria, până la o oferirea unui rol teologic pentru inserarea conceptului de monarhie în teologia poporului Israel. Însă prin lucrarea de față textul

din 1 Samuel 9-15 primește rolul de a reflecta dinamica manifestării suveranității divine. Astfel încât împlinirea acestui rol duce la formarea unei paradigme hermeneutice a dinamicii suveranității divine aplicabile întregii istoriei deuteronomiste. Formarea acestei paradigme a fost posibilă prin aplicarea hermeneuticii contemplative textului din „ciclul Saul”, text care face parte din istoria deuteronomistă.

Funcționalitatea acestei paradigme de observare și interpretare a dinamicii suveranității divine a fost demonstrată prin aplicarea principiilor desprinse din analiza narațiunii lui Saul la narațiunea împăratului David. Am demonstrat că cele trei faze ale dinamicii suveranității divine se pot identifica în viața lui David. Atât faza de ridicare a agentului uman, cât și faza de manifestare a suveranității divine dar mai ales faza de disciplinare a agentului uman se regăsesc în istoria lui David la fel ca în istoria lui Saul.

Aplicarea similară a principiilor dinamicii suveranității divine atât în dreptul lui Saul cât și în dreptul lui David a dus la necesitatea analizei și a reinterpretării conceptului de om după inima lui YHWH. În cadrul

acestei reinterpretări am demonstrat faptul că acest concept nu face referire la un anumit agent uman ci se are în vedere un tipar al agentului uman care este compatibil cu standardul vocii lui YHWH, fiind gata să manifeste în mod plinar oficiul de לַיְיָ. Am arătat că acest tipar nu poate fi împlinit plinar de niciun agent prezentat în istoria deuteronomistă, astfel fiind necesară o intervenție exterioară umanității, această intervenție și compatibilitatea plinară cu conceptul de om după inima lui YHWH aparține doar lui Mesia.

Capitolul 6 - Concluzii finale

Așadar în secțiunea concluziilor finale vom spune că în lucrarea de față ne-am propus observarea felului în care se manifestă dinamica suveranității divine în narațiunea lui Saul din 1 Samuel 9-15. Am arătat necesitatea unei astfel de lucrări rezultă din două abordări teologice limitate (capitolul 1). Pe de-o parte, discuția privitor la suveranitatea divină se limitează la discuția privitoare la supremația lui YHWH asupra tuturor

lucrurilor (Calvinism) și responsabilitatea umană în soteriologie (Arminianism). Prin intermediul lucrării de față am prezentat o perspectivă holistică asupra dinamicii suveranității divine. Această perspectivă nu are de-a face cu categoriile amintite mai sus ci mai degrabă prezintă felul în care YHWH se manifestă pentru binele poporului Israel în contextul legământului cu acesta. Pentru a evidenția felul în care se manifestă această suveranitate divină am analizat ceea ce este numit ciclul Saul, adică narațiunea lui Saul din 1 Samuel 9-15. Cea de-a doua abordare teologică limitată din care rezultă necesitatea lucrării de față este cu privire la abordările existente ale narațiunii lui Saul. Am arătat pe parcursul lucrării faptul că una dintre cele mai răspândite abordări este cea reprezentată de David Gunn și Sarah Nicholson. Aceștia susțin faptul că viața lui Saul reprezintă o tragedie, iar responsabilitatea pentru aceasta aparține lui YHWH care se dovedește a-l vâna pe Saul pentru a demonstra falimentul conducerii umane spre deosebire de conducerea divină. O astfel de perspectivă necesită un răspuns bine argumentat, iar prin lucrarea de față considerăm că acest răspuns a fost oferit. Din punct de

vedere metodologic, lucrarea de față este o citire îndeaproape (close reading) a textului biblic. Se poate observa faptul că abordarea textului biblic este prin analizarea fiecărui verset din pasajul indicat și evidențierea dinamicii suveranității divine în fiecare pasaj. În cadrul acestei analize a fost utilizat conceptul de hermeneutică contemplativă. Prin această hermeneutică contemplativă se înțelege concentrarea pe descoperirea Persoanei și caracterului lui YHWH. Abordarea textului nu este pentru a evidenția acțiunile agentului uman, ci pentru a identifica felul în care se manifestă YHWH ca Suveran.

Literatura de specialitate (capitolul 2) a evidențiat faptul că există mai multe perspective asupra felului în care poate fi abordat textul din 1 Samuel 9-15. Aceste perspective sunt: viața lui Saul ca o tragedie; apoi ca o autobiografie a poporului Israel; o etapă esențială a formării identității poporului Israel sau ca o narațiune specifică poporului Israel, narațiune care răspunde diferitelor nevoi ale destinatarilor inițiali. Tot în cadrul literaturii de specialitate poate fi evidențiată folosirea unei metodologii similare cu cea din lucrarea de față, metoda

citirii îndeaproape (close reading) însă cu alte întrebări analitice.

Pentru evidențierea felului în care se manifestă dinamica suveranității divine au fost introduse în lucrare concepte precum מְלִיךָ וְנָגִיד. מְלִיךָ face referire la un conducător Suveran care în contextul OAA era considerat ca un rege-divin. Din acest motiv solicitarea poporului Israel de a avea un מְלִיךָ după modelul popoarelor din jur a reprezentat desolidarizare și lepădarea conducerii lui YHWH asupra poporului. Însă YHWH nu renunță la poporul Său ci face ca Legământul Său cu poporul să intre într-o nouă fază prin introducerea oficiului de נָגִיד. Prin acest oficiu se înțelege prezența unui agent uman care reprezintă autoritatea divină. YHWH rămâne suveranul poporului Israel, însă această suveranitate se manifestă printr-un agent uman care are rolul unui conducător, fiind în totală dependență de YHWH.

Întreaga prezentare a manifestării dinamicii suveranității divine în viața lui Saul (capitolul 3) a fost construită în jurul acestor concepte de מְלִיךָ וְנָגִיד. Am arătat faptul că prin dinamica suveranității divine

manifestată în dreptul agentului uman se dezvoltă trei etape. Prima etapă are de-a face cu faptul că agentul uman este ridicat de către YHWH, dintr-un om simplu pentru a deveni agentul manifestării dinamicii suveranității divine. Această etapă se caracterizează prin folosirea contextelor de viața ale agentului (nefavorabile) pentru a fi dus în locul în care i se face cunoscut planul divin cu privire la el. Apoi tot în această etapă pot fi găsite elemente de echipare supranaturală a agentului, elemente de aducerea agentului în atenția colectivă a poporului și elemente de punere a agentului în oficiul de נָגִיד. Cea de-a doua etapă a manifestării dinamicii suveranității divine are de-a face cu manifestarea propriu zisă a suveranității divine prin agentul uman. În această etapă îl vedem pe YHWH sprijinind agentul uman în momentele sale șovăielnice, specifice începuturilor. Totodată sub autoritatea divină, agentul uman dezvoltă strategii militare în urma cărora principalul beneficiar este poporul. Așadar considerăm că manifestarea suveranității divine se face prin agentul uman în beneficiul poporului, chiar dacă uneori această manifestare îmbracă forma unor avertismente privind disciplinarea în cazul lipsei de loialitate. Cea de-a treia

etapă a manifestării dinamicii suveranității divine este disciplinarea agentului uman. Prin această etapă înțelegem sancționarea agentului uman atunci când acesta își depășește atribuțiile specifice oficiului de לָקֵץ. Chiar dacă agentul uman încearcă prin tehnici manipulative să influențeze voia și acțiunile lui YHWH acesta nu se lasă influențat de astfel de practici. Tot în cadrul acestei etape de disciplinare a agentului uman putem observa faptul că disciplinarea are loc tot pentru binele poporului Israel, astfel că deși este neplăcută această etapă a disciplinării ea funcționează ca un beneficiu pentru dinamica relației poporului Israel cu YHWH în contextul legământului.

Prin observarea felului în care se manifestă dinamica suveranității divine în cele trei faze din narațiunea „ciclul Saul” au fost desprinse mai multe principii care așezate împreună au format o paradigmă a funcționalității dinamicii suveranității divine.

În fața manifestării dinamicii suveranității divine în dreptul său, agentul uman are diferite reacții. Astfel că în lucrarea de față a fost elaborată o secțiune care adresează întrebarea: cum răspunde agentul uman la

suveranitatea divină manifestată în dreptul său? (capitolul 4). În această secțiune a fost realizat un profil psiho-social a lui Saul prin analizare relației cu Samuel. Au fost evidențiate atât trăsăturile pozitive care îl recomandă pe Saul pentru ocuparea oficiului de מלך, cât și trăsăturile și răspunsurile negative care au dus la transformarea lui Saul într-un מלך după modelul națiunilor din jurul Israelului. În urma aceste transformări, Saul acționează în detrimentul poporului lui YHWH, motiv pentru care este necesară intervenția disciplinară a lui YHWH.

În urma observării felului în care s-a manifestat suveranitatea divină în dreptul lui Saul și în urma observării răspunsului acestuia la suveranitatea divină, întreaga lucrare a fost încadrată în contextul discuției privind istoria deuteronomistă. Astfel fiind realizate contururile unei teologii a dinamicii suveranității divine în context deuteronomist (capitolul 5). Această încadrare a fost realizată prin prezentarea perspectivelor asupra istoriei deuteronomiste. Aceste perspective constau în discuții privind critica surselor și critica redacțională a textelor care fac parte din această categorie a istoriei

deuteronomiste. Totodată au fost prezentate interpretările cu privire la rolul pe care îl joacă textul din 1 Samuel 9-15 în discuția istoriei deuteronomiste. În urma acestor interacțiuni se poate identifica locul lucrării de față în discuția deuteronomistului. Astfel că aceste interacțiuni evidențiază una dintre contribuțiile majore pe care le are lucrarea de față în domeniul studiilor teologiei biblice. Această contribuție constă în aplicarea hermeneuticii contemplative textelor care aparțin istoriei deuteronomiste. Astfel că aplicarea hermeneuticii contemplative a condus spre formarea unei paradigme a manifestării suveranității divine. A fost demonstrat faptul că principiile care aparțin dinamicii suveranității divine aplicate în dreptul lui Saul sunt aplicabile fiecărui împărat menționat în istoria deuteronomistă. Pentru a demonstra această afirmație a fost aplicată pe scurt această paradigmă narațiunii lui David din istoria deuteronomistă. A fost evidențiat faptul că toate cele trei etape specifice paradigmei dinamicii suveranității divine (ridicarea agentului, manifestarea suveranității și disciplinarea agentului) sunt valabile și în dreptul lui David. Astfel dovedindu-se faptul că prin intermediul acestei lucrări s-a

dezvoltat o metodologie proprie de aplicare a dinamicii suveranității divine.

Observând această metodologie proprie lucrării de față, metodologie ce constă în aplicarea paradigmei manifestării dinamicii suveranității divine în dreptul agenților umani, considerăm că studiul de față poate fi dezvoltat mai departe având următoarele traiectorii:

Analiza în detaliu a dinamicii suveranității divine în viața lui David. În această lucrarea, în secțiunea care demonstrează aplicabilitatea acestei paradigme în narațiunea lui David. Narațiunea lui David a fost analiză pe scurt fără a intra în detaliile tehnice ale textului.

Aplicarea paradigma dinamicii suveranității divine în narațiunile Vechiului Testament. Această paradigmă este aplicabilă și dincolo de granițele monarhiei, astfel încât narațiunile patriarhilor pot reprezenta obiectul unui studiu privind dinamica suveranității divine.

Totodată dinamica suveranității divine poate reprezenta un studiu care sa depășească limitele genului

literal, astfel încât nu doar în cadrul narațiunilor să poată fi observată această dinamică a manifestării suveranității divine. Obiectul unui studiu privind dinamica suveranității divine poate fi literatura profetică.

Exploatarea felului în care Mesia este cel care corespunde plenar conceptului de om după inima lui YHWH reprezintă o altă direcție în care poate fi dezvoltat și continuat studiul de față.

Cea din urmă traiectorie de studiu pe care o prezentăm aici este una cu conotații pastorale. Oficiul de לִיָּוָה și riscurile transformării într-un מְלִיץ dăunător comunității poate fi reprezenta obiectul unui studiu aplicativ asupra felului în care trebuie manifestată conducerea comunităților locale în poporului lui YHWH.